

LÜHIKROONIKA

3. detsembril 2025 toimus Tallinnas hõimuklubi õhtu „Seto Instituut 15”. Seto Instituudi ajaloost ja praegusest tegevusest kõneles instituudi juhataja Ahto Raudoja. Setomaa koguteose uut köidet „Setomaa 3. Keel ja uuem kultuur” tutvustasid koostajad Helen Alumäe ja Karl Pajusalu. Esitleti veel kahte raamatut: Ahto Raudoja „Eesti ja vene vahel – minu lood Petserimaalt” ja Heiki Valgu „Miikse Jaanikivi ja jaani-päev”.

3. detsembril peeti Tartus Õpetatud Eesti Seltsi koosolek, kus Mihkel Braun kõneles teemal „ENSV kirjaniku sissetulek oma loometöölt: Betti Alveri stiilinäide aastatest 1944–1969”. Ettekanne tutvustas Nõukogude Eesti loovisikutele makstud honoraride süsteemi toimimist uue võimu esimesel kolmel aastakümnel. Betti Alver pidi punavõimu esimestel aastatel elatuma üksnes tõlketööst ning pärast 1950. aastal kirjanike liidust väljaviskamist kitsenesid tema teenimisvõimalused veelgi. Ent 1966. aastal ilmunud luulekogu „Tähetund” osutus müügihitiks ja tõi esmatrükilt autorile sisse üle 12 300 rubla.

12. detsembril toimus Tartus raamatu-aasta sümposium „Tarbeigavik ehk väike-trükiste varjatud maailm”. Eesti raamatu ja trükisõna juubeliaastal tuleb rääkida muu hulgas kõigist neist trükistest, mis mahult või vormistusest raamatuteks ei liigitu. Nendeks on perioodika, lendlehed, kalendrid, väitekirjad, trükitud (juhu)luule, plakatid jpm. Esinesid Kaarel Vanamölder („Mis on ja kuidas mõõta tarbeigavikku?”), Meelis Friedenthal („Academia Gustaviana/Academia

Gustavo-Carolina trükised”), Kristi Viiding („Lauluisa Kreutzwald *alma mater*’i kuldpulmas 1852”), Pärtel Piirimäe („Varauusaegsetest sõjamanifestidest”), Elle-Mari Talivee („Lendleht meie luulekirjanduse parandamiseks, 1893”) ja Juhan Kreem („Raamatutest, mida enam pole. Konspekteerimine ja kopeerimine 1520. aastate Liivimaal”). Korraldasid Underi ja Tuglase Kirjandusinstituut ja Eesti Üliõpilaste Selts.

12. detsembril peeti Eesti Kirjandusmuuseumis konverents „Meditšiin ja religioon”. Arutleti, millist rolli mängib patsiendi, aga ka arsti spirituaalne taust haigusennetuse, ravivalikute ja meditsiini-eetika seisukohalt ning kuivõrd on üldse võimalik rahvaravi, imetervendamist ja teadusmeditsiini lõimida. Esinesid Indrek Linnuste („Katkin sild meditsiini ja religiooni vahel”), Erki Lind („Põrna *yang* on nõrk: kuidas rääkida eesti keeles hiina meditsiinist”), Ülo Valk („Mantrad, muuseum ja meditsiin: tähelepanekuid Kirde-India välitöödelt”), Elo Süld („Rahvapärased uskumused islami meditsiinis: ebaus ja teaduse piiril”), Amar Annus („Muidse Lähis-Ida raviloitsude struktuur”), Anu Korb („Loitsude ja ravioskuste edasiandmine Siberi eesti kogukondades”), Mare Kõiva, Maris Kuperjanov ja Andres Kuperjanov („Püha Nikolai Imetegija kui tervendaja”), Katre Kikas („Ter-visega hakkasin mina seda päeva...” Mölder Märt Siipseni vaated tervisele ja haigusele”), Oskar Poll („Tätoveerimine kui meditsiiniline ja religioosne kogemus”), Raivo Kalle („Mesilaste spirituaalsus vaimse heaolu hoidjana”) ja Siim Sorokin („Tuulepargid ja rahvatervis? Narratiivsest kahtlusest ja umbusust”).

16.–17. detsembril korraldas Eesti Kirjandusmuuseum 69. Kreutzwaldi päevade teadusliku konverentsi „Noorus ja küpsus elus ja kunstis”. Ettekannetega esinesid Ene-Margit Tiit („Rahvastiku vananemine – kas ühiskonna küpsus või eksistentsiaalne mure?”), Risto Järv ja Mari Väina („Regilaulu ja muinasjutu sõnalisi vaateid noorusele ja vanadusele”), Sergei Troitski, Natalia Ermakov, Mare Kõiva, Nikolai Kuznetsov ja Nikolai Anisimov („Vanusemarker rahvakultuuris: vanadus ja surm kui talv”), Anastasiya Fiadotava („Lapsed ja noored perekondlikus huumoris”), Rebekka Lotman („„Ma uskusin alati et meie olemegi noorus / meist nooremaid ei tule”: vanuse kujutamine noorte nüüdisluules”), Mihhail Trunin („Venemaalise eesti luule ja räpi hiline noorus”), Saara Lotta Linno („Mitmekeelsus Valge Tüdruku loomingus: karnevalilik kväär-feminism?”), Hanna Saare („Teismeliste elulood Eesti Kultuuriloolises Arhiivis”), Triinu Ojamaa („Miks teismelised muretsesid?”), Marilyn Mägi („Teemad ja tähendused noorte elulugudes: 9.–12. klassi õpilaste eneserepresentatsioonid”), Veronika Kalmus („Platvormistunud tulevikupõlvkond: ajuvammist TI-kirjaoskuseni”), Rahel Ariel Kaur („Muutused Betti Alveri varase ja küpse luule vahel”), Kristi Viiding ja Maria-Kristiina Lotman („Nooruseta noorus: Eesti-, Liivi- ja Kuramaa aadlilaste ja -noorte kirjanduslooming varauusajal (1561–1730)”). Ivar Ivaski stipendium anti üle Livia Viitolile.

19. detsembril Underi ja Tuglase Kirjandusinstituudis toiminud seminaril pidas Piret Kruuspere ettekande „A. H. Tammsaare näidendi „Juudit” teatritseptsioon dialoogis kirjandusuurimuslike vaatenurkadega”. Ta uuris, kuhu paigutub meie draamaklassikasse kuuluv teos nii eesti piibliainelise näitekirjanduse kui ka tragöödiažanri üldpildis

ning kas ja kuidas peegeldab Tammsaare näidendi lavaretseptsioon rahvusliku kultuurimälu dünaamikat. Võrdlevalt käsitles esineja „Juuditi” lavatõlgendusi ja nende võimalikke dialoogilisi suhteid kirjandusuurimuslike käsitlustega.

12. jaanuaril 2026 toiminud Eesti Kirjandusmuuseumi seminaril pidas Irina Külmoja ettekande „Paotatud aken vanausuliste maailma”. Esineja kaasautorlusel (teised autorid olid Jelisaveta Kostandi, Oksana Palikova ja Valentina Štšadneva) on ilmunud „Eesti vanausuliste pärimuskultuuri leksikon. I: Kodu ja kodumajapidamine”. Esineja valgustas kakskeelse teatmiku koostamisel tekkinud keeleprobleeme. Kõnenäited sõnastikus on antud Eesti vanausuliste murdes, kõigil sõnaraamatu märksõnad on eestikeelsed vasted.

21. jaanuaril esines Tallinnas toiminud hõimuklubi õhtul „Soome-ugri juurtest erialadeüleses vaates” Tartu Ülikooli geeniteadlane Kristiina Tambets. Ta kõneles bioloogilise ajaloo sidumisest arheoloogia ja keeleteadusega, samuti ümbritseva keskkonnaga, mis annab inimkonnas aset leidnud oluliste sündmuste uurimisele uue kvaliteedi. Eesti asustuslooläänemeresoome ajajärgu algusest kõnelevad tolleaegsete elanike geenipärand, arheoloogilised leiud ja uurali keelepüü harude levikumuster üllatavalt sarnast lugu.

22. jaanuaril peeti Underi ja Tuglase Kirjandusinstituudis teadusseminar, kus Aira Vösa kõneles Kuramaa naisautorist Anna von Medemist. Balti naiskirjandus algab aadlidaami ja religioosse visionääri Anna von Medemi 1646. aastal ilmunud teosega „Geistlicher Jüdischer Wundbalsam” („Vaimulik juudi haavapalsam”). See oli mitmes mõttes erakordne raamat,

kuivõrd rangelt konfessionaalsel ajastul oli ilmikutel, ammu naisilmikutel, keelatud avalikkuses teoloogilistel teemadel sõna võtta.

28.–29. jaanuaril toimus Männiku Metsatalus folkloristide XX talvekonverents „Kestlikud praktikad“. Ettekannetega esinesid Maili Pilt („Eestikeelse sotsiaalse meedia tervisesuhtluse väljast: rahvameditsiin, kogemusteadmus ja ekspertsus digikeskkonnas”), Piret Voolaid („Vana-sõna kui kestlik kommunikatiivne ja loov praktika”), Anastasiya Fiadotava („Kas huumor võib olla kestlik?”), Liisi Laineste („(Isa) habemega naljad: anekdootide taaskasutus internetisuhtluses”), Kadri Vider („Potipöllumundus kestliku praktika: 2025. aasta kogumisvõistluse lugu”), Reet Hiimäe („Taaskasutusmaagia”), Kriš Siil („Kestlikud praktikad võrguvabades majapidamistes: arhailisuse ja modernsuse piirimail”), Silvia Lotman („Jaan Eilart kui kestlikkuse folklorist”), Andreas Kalkun („„Laiad suud, sisse langenud palged ja pissokesed, wessirähmased silmad.” Saamide eestikeelsetest representatsioonidest XIX sajandil”), Mirjami Sipilä („Mitmekeelne loovus liivi liisusalmides”), Janika Oras („Seto leelo jätkusuutlikkus – ökoloogiline perspektiiv”), Giuliano Gajetti („Sustainability as Practice: Reimagining Perun in Contemporary *Rodnoverie*”) ja Urmas Sutrop („Borši metamorfoosid Lévi-Straussi kulinaarses kolmnurgas”).

Lona Pälli juhitud vestlusringis „Kuidas mõtestada kultuuripärandit kestlikkuse vaates?” osalesid Reet Hiimäe, Ott Heina-puu, Katre Kikas ja Auli Viidalepp.

29. jaanuaril toimus Koerus eesti kirjanduse pidunädala konverents „„Tõde ja õigus” 100“. Esinesid Rein Veidemann („A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus” kui eesti rahvuse piibel”), Maarja Vaino („„Tõde ja õiguse” kommenteerimise vajadusest ja vajalikkusest”), Siiri Kvell („„Tõde ja õiguse” protopaikadest”) ning Maarja-Liis Mölder („Vaimse tervise teemadest läbi „Tõde ja õiguse” prisma”).

30. jaanuaril peeti Tartus kümnes terminipäevak „Inimene-masin-süsteem terminitöös“. Juubeliüritusel võeti vaatluse alla tehisarude ja suurte keelemudelite roll terminitöös ja laiemalt erialasuhtluses. Ettekannetega esinesid Karit Jäärats (TÜ, „Kas tehisarud räägib oskuskeelt? Tehistaip kui tugi, partner ja segaja terminitöös”), Mark Fišel (TÜ, „Kuidas liidestada terminibaase neuromasintõlkega?”), Marika Borovikova (TÜ, „Mis selle termini vaste nüüd oligi?” Tõlkeabiprogrammis kasutatav terminibaas”) ja Erki Tammiksaar (Eesti Maaülikool ja TÜ, „Teadusajaloolase vaade eestikeelse teaduse arengule ja subjektiivne tulevikuväljavaade tehisarude ajastul”). Terminipäevaku korraldasid Eesti Maaülikool, Kaitseväge Akadeemia ja Tartu Ülikool.